

ČESKÝ JAZZ:

TEXT: PETR VIDOMUS

nejnovější historie v datech (2013–2025)

Rádio Český rozhlas Jazz jsem spoluzakládal v roce 2013 jako nejmenší, digitální stanici Českého rozhlasu, se specifickým zaměřením na jazzové publikum. Anketu Česká jazzová sklizeň jsme o rok později spustili jako specializovanější protiváhu Cenám Anděl: o albech hlasovali přední jazzoví publicisté a své favority vždy pečlivě okomentovali i na našem webu. Prostě něco, co všeobecně zaměřené ceny nabídnout nemohly. Z „reklamních“ důvodů jsme však začali vydávat i stejnojmennou tištěnou brožuru, která obsahovala nejen hodnocení, ale každoročně i seznam všech českých jazzových alb, která se nám podařilo dohledat. Pro vysvětlenou: v Česku

Ankety o nejlepší album roku jsou ošemetná disciplína. Když jsme v roce 2014 v Českém rozhlase Jazz zakládali „tu svoji“, měli jsme ještě ambicióznější cíl: každoročně zmapovat všechny vydané jazzové desky, což do té doby nikdo nedělal. Anketa a související katalog alb Česká jazzová sklizeň má za sebou už třináct ročníků (2013–2025) a při zpětném pohledu poskytuje cenná data o vývoji jazzové scény.

neexistuje nějaká centrální databáze, která by obsahovala všechna vydaná alba, natož jen jazzová, a vytvořit jejich seznam není tak snadné. Vše komplikují hlavně „po domácku“ vydávané desky, různé regionální projekty a řada alb vydaná pouze elektronicky. To vše dát dohromady nám často trvá třeba měsíc.

OD IZOLACE ŽÁNROVÉ K IZOLACI PANDEMICKÉ

Ale jsou tu i jiné, takřkajíc koncepční otázky: co do seznamu „jazzových“ desek zahrnout, a co už ne? Tedy: co je ještě jazz? Nebo: co je ještě česká deska? V našem katalogu jsme zvolili inkluzivnější přístup než třeba zmiňování Andělů, kteří do značné míry vyřazují koncertní alba a dlouhou dobu měli striktní pravidla na desky vydané českými umělci v zahraničí. V České jazzové sklizni jsme v tomto benevolentnější, neboť se snažíme pokrýt co největší část jazzové scény. Při listování zmiňovanými katalogy jsou cenné nejen seznamy vydaných desek, ale i úvodníky, kde je daný rok vždy krátce zhodnocen. A právě z těchto dat zde vycházím.

Rok 2013, kdy jsme alba začali mapovat, byl klíčový v několika ohledech. Vznik první jazzové stanice mnohé sliboval, na druhé straně publicistická tradice, reprezentovaná Lubomírem Dorůžkou, pomalu končila (zemřel v závěru toho roku). Zásadní platformou rozvoje scény byl pražský klub Jazz Dock, neboť jazzové obory na vysokých

Beata Hlavenková, foto: Pavel Horák

školách se teprve etablovaly. Benefice na jeho znovuoobnovení po ničivých povodních mimo jiné ukázaly, jak se jazzová komunita dokáže semknout.

Čistě z hlediska počtu vydaných alb je období 2013–2025 charakteristické pozoruhodnou stabilitou, s občasnými výkyvy. Celkově vyšlo 579 jazzových alb. Zatímco v první polovině tohoto období se roční produkce pohybovala v rozmezí 36 až 47 alb, rok 2020 přinesl navzdory paralyzující pandemii nečekaný rekord – 60 vydaných titulů. Po mírném ochlazení v následujících letech, kdy se do statistik se zpožděním promítla ekonomická nejistota, přinesl rok 2025 druhý vrchol v podobě 55 vydaných alb.

KLÍČOVÝ VLIV ŠKOLSTVÍ

Hlavním momentem vývoje scény se stala institucionalizace jazzového vzdělávání. Jeho efekt se projevil až se zpožděním a ještě kolem roku 2015 se mluvilo spíše o pozitivním vlivu zahraničních škol na nové jazzové skladatele, protože zprvu studovali hlavně v Polsku, Norsku nebo ve Francii. Ale s odstupem času

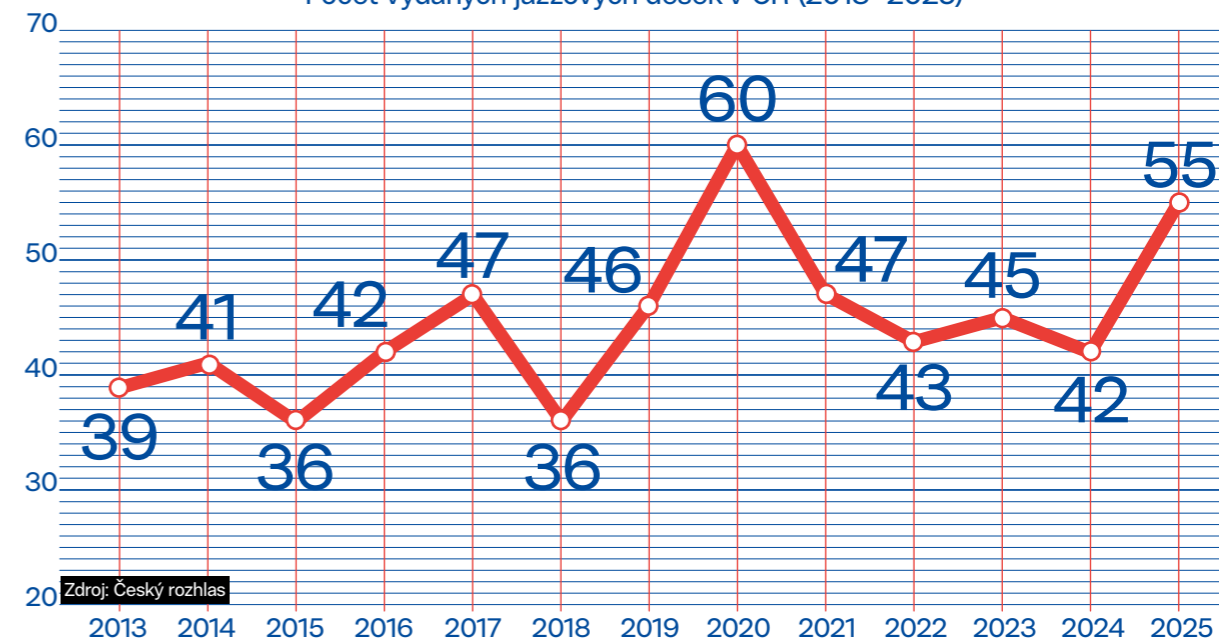
Concept Art Orchestra, foto: Jiří Thyn

se ukazuje, že založení jazzových kateder na brněnské JAMU (2010) a pražské HAMU (2011) bylo skutečným zlomem. Kolem roku 2024 už prakticky každé zásadní album neslo otisk těchto institucí. Podstatné je, že vznik těchto škol nevedl k unifikaci, jak se někteří kritici obávali,

ale ke zvýšení technické úrovně, která nové generaci jazzmanů umožnila odrazit se od tradice k vlastním, často velmi neortodoxním projektům.

Pokud bychom měli hledat dominantní estetickou tendenci, byla by jí postupná eroze hranic žánru. Zatímco v prvních

Počet vydaných jazzových desek v ČR (2013–2025)

Zdroj: Český rozhlas

Zastoupení žánrů jazzu mezi vydanými alby (ČR, 2013–2025)

Zdroj: Český rozhlas (výpočet autor)

Marcel Bárta, foto: Vojtěch Brtnický

letech (2013–2016) se v ohlédnutích za vydanými alby často operovalo s termíny jako „moderní mainstream“ (reprezentovaný jmény jako Ondřej Štveráček, Najponk nebo Emil Viklický), postupem času se těžiště přesouvalo k žánrovým fúzím a volné improvizaci.

Kolem roku 2017 dosáhla scéna určitého bodu nasycení a stability, kdy se

počet alb ustálil těsně pod hranicí padesátky. V této době došlo k poklesu alb s převahou standardů o cca 15 % ve prospěch autorských konceptů a free jazzu. Kategorie free jazz a volná improvizace vzrostla z původních 3 % na téměř 12 % celkové roční produkce. Potvrzením této tendence byl také vznik labelu MaRecords (2020), který se brzy

vyprofiloval v jeden z nejprogresivnějších labelů se zaměřením na free jazz, avantgardu a volnou improvizaci.

Nešlo ale jen o free jazz, protože se celkově měnila skladba subžánrů. Jazz se začal směle propojovat s elektronikou, hip-hopem, lidovou i vážnou hudbou, či dokonce s trampskými inspiracemi. Tato „všežravost“ vyvrcholila v posledních letech, kdy se projekty jako Hlaskontrabas Oktet nebo Gilgul Davida Dorůžky staly přirozenými vítězi odborných anket, i když se tradičnímu pojetí jazzu vymykají.

Konec první dekády je také období, kdy se do popředí začaly výrazněji prosazovat ženy – instrumentalistky a skladatelky. Jména jako Beata Hlavenková, Dorota Barová nebo Štěpánka Balcarová začala definovat estetiku, která kladla důraz na písňovou formu, barevnost aranží a emocionální hloubku, čímž jazz přiblížila i širšímu, ne nutně vyhraněnému publiku. I když statistiky občas kolísaly v závislosti na ekonomické situaci a ochotě grantových komisí, síla scény rostla.

VYDAVATELSKÉ PARADOXY

Specifickou kapitolou je vývoj vydávání jazzu. Devadesátkové labely jako Cube-Metier nebo Arta ustoupily do pozadí a počtem alb i autoritou se stal zcela dominantní label Animal Music Petra Ostrouchova. Jeho vliv se projevuje především v určování trendů, vysoké technické kvalitě nahrávek i svébytné estetice. Ostatně deset ze třinácti prvních míst ankety obsadily právě tituly tohoto vydavatele. Zatímco Animal Music se časem začal zaměřovat i na klasiku či filmové soundtracky, další specificky vyhranění hráči se objevovali, jako například New Port Line (zanikl 2020) nebo brněňští Bivak Records. Souběžně s aktuální produkcí

však rezonují i historické nahrávky. Aktivita vydavatelství Galén, Indies Happy Trails nebo polského GAD Records v oblasti reedic a dříve nevydaných archivních snímků (Gustav Brom, Karel Vlach, SHQ atd.) dává současné tvorbě nezbytný kontext a ukazuje, že český jazz má na co navazovat.

Nečekaný zvrat přinesl rok 2020. Zatímco zbytek světa se zastavil v pandemické izolaci a kluby osiřely, čeští jazzmani se uchýlili do studií. Výsledkem byl historický rekord 60 vydaných alb. Tato „pandemická sklizeň“ byla paradoxně obdobím velkých projektů; navzdory

opatrnosti. Přesto se počet vydaných titulů držel vysoko nad čtyřicítkou. Do popředí vystoupila osobnost pianistky a skladatelky Nikol Bókové, jejíž energie a schopnost propojovat klasické vzdělání s jazzovou improvizací se staly symbolem nové éry; její tempo se ukázalo tak velké (někdy i dvě alba ročně), že se rozhodla nsvazovat stávajícími labely a založila si svůj vlastní. Statisticky nejvýraznějším posunem je hybridizace žánru, kdy je téměř 30 % alb z let 2024–2025 v anotacích katalogu popisováno jako „překračující žánrové hranice“ nebo „nadžánrová“.

KŘEHKÁ STABILITA

Neopomenutelným partnerem jazzových projektů se stal Symfonický orchestr Českého rozhlasu (SOČR), hlavně díky řadě *Nové horizonty*, kterou kurátorsky zaštiťoval skladatel Tomáš Sýkora. To zrcadlí i velký nárůst symfonických crossoverů, hlavně koncertních alb, po roce 2021 (autoři jako Štěpánka Balcarová, Marcel Bárta nebo Jakub Zitko).

Nelze přehlížet ani určité stíny. Často provázel Českou jazzovou sklizeň povzdech nad křehkostí ekonomického zázemí hudebníků. Jazz zůstává menšinovým žánrem, který bojuje s „algoritmizací“ vkusu a zánikem tradičních hudebních médií. Provozovatelé klubů čelí rostoucím nákladům a pandemický efekt na návštěvnost koncertů doznívá dodnes. I když se dá utěšovat i protichůdnými trendy: renesancí fyzických médií, fanouškovskou podporou „zdola“ i hladem po sdílení hudby, jak dokládá obliba různých domácích koncertů nebo poslechovek.

Každopádně nelze nevidět, že česká jazzová scéna se od roku 2013 výrazně proměnila; je nepochybně pestřejší – najdeme na ní radikální improvizátory, jako je Pavel Zlámal, i strážce tradice v podobě Ondřeje Havelky či Najponka.

Štěpánka Balcarová, foto: Václav Jirásek

mnoha překážkám vyšlo šest bigbandových desek a ostatně i vítězem tehdejší ankety se stal bigband: Cotatcha Orchestra s deskou *Bigbandová elektronika*. Izolace se projevila i v počtu vydaných archivních nahrávek.

Další období mezi lety 2021 a 2024 bylo ve znamení určitého vystřízlivění. Ekonomická krize, inflace a rostoucí náklady zasáhly klubovou síť zejména v regionech, což vedlo hudebníky k určité

Nikol Bóková, foto: Jan Vala

Je sebevědomější, mezinárodně pojojenější a generačně vyváženější než dřív. Doufáme, že se tyhle pozitivní trendy budou v dalších letech jen prohlubovat. ●

Nejčastější vítězové ankety Česká jazzová sklizeň

Luboš Soukup
(2013, 2017)

David Dorůžka
(2016, 2023)

Štěpánka Balcarová
(2015, 2022)